Valiokunnan lausunto LiVL 20/2018 vp– U 51/2018 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Sähköiset kuljetustiedot eFTI)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Sähköiset kuljetustiedot eFTI) (U 51/2018 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- viestintäneuvos Anne Miettinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- kehityspäällikkö Mikko Västilä, Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
- toimitusjohtaja Pekka Aaltonen, Logistiikkayritysten Liitto ry
- johtava asiantuntija Ari Herrala, Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi sähköisistä kuljetustiedoista (COM(2018) 279 final 17.5.2018). Ehdotus on uutta sääntelyä, ja se kuuluu EU:n komission ehdottamaan kolmanteen "Eurooppa liikkeellä" -liikkuvuuspakettiin. Tarvetta edistää sähköisten kuljetusasiakirjojen hyväksyntää ja käyttöä on korostettu useissa poliittisissa aloitteissa, kuten liikenteen valkoisessa kirjassa (COM (2011) 0144), EU:n sähköisen hallinnon toimintaohjelmassa (COM(2016) 179), vuoden 2016 tieto- ja viestintätekniikan standardointiprioriteeteissa digitaalisilla sisämarkkinoilla (COM (2016) 176), digitaalisten sisämarkkinoiden strategiassa (COM (2015) 192) sekä digitaalista tavaraliikennettä ja logistiikkaa käsittelevän komission asiantuntijaryhmän (DTLF) työssä.

Ehdotuksella pyritään tavaraliikenteen ja logistiikan tehokkuuden kasvattamiseen ja hallinnollisen taakan pienentämiseen. Ehdotuksen tavoitteena on, että jäsenmaiden viranomaiset hyväksyisivät sähköisen kuljetusinformaation kaikissa kuljetusketjun vaiheissa ja kaikissa liikennemuo-

doissa EU-alueella silloin, kun yrityksiltä vaaditaan tietoa toiminnan lainmukaisuuden todistamiseksi. Tavoitteena on myös järjestää pääsy tietoon viranomaisille yhtenäisellä tavalla jäsenmaissa sekä tietojen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuus yritysten ja hallinnon välisessä tiedonvaihdossa.

Komission vaikutusarvion mukaan suurin este tavaraliikenteen digitalisaatiolle on se, että viranomaiset hyväksyvät vähäisessä määrin ja vaihtelevasti yritysten sähköisessä muodossa saataville asettamia tavarankuljetusta koskevia lakisääteisiä tietoja tai asiakirjoja. Haasteet johtuvat hajanaisesta lainsäädäntökehyksestä, jossa viranomaisille asetetaan epäjohdonmukaisia velvollisuuksia sähköisessä muodossa olevien tietojen tai asiakirjojen hyväksymisen suhteen ja sallitaan erilaiset hallinnolliset käytännöt näiden velvollisuuksien noudattamiseksi. Lisäksi tietotekniikkaympäristö on hajanainen, jolloin järjestelmät tai tietotekniset ratkaisut eivät toimi yhteen kuljetustietojen ja asiakirjojen sähköisessä vaihdossa sekä yritysten ja hallintojen sekä yritysten välisessä viestinnässä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää sähköisiä kuljetustietoja koskevan komission asetusehdotuksen tavoitteita kannatettavina, sillä ne vauhdittavat tavaraliikenteessä siirtymää sähköisten dokumenttien ja edelleen koneluettavan datan hyödyntämiseen sekä tukevat digitaalisia sisämarkkinoita ja viranomaistehtäviä velvoittamalla kaikissa EU-maissa viranomaiset hyväksymään kaikkien liikennemuotojen osalta rajat ylittävästi sähköiset kuljetusdokumentit ja niiden tiedot digitaalisessa muodossa. Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman Digitalisoidaan julkiset palvelut–kärkihankkeen mukaisesti julkinen hallinto sitoutuu kysymään samaa asiaa kansalaisilta ja yrityksiltä vain kerran. On myönteistä, että ehdotuksessa käsitellään asiakirjojen, kuten rahtikirjan, asemesta nimenomaan kuljetustietoja. Suomi pitää tärkeänä, että ehdotuksessa on huomioitu henkilötietojen ja liikesalaisuuksien suoja sekä tietoturva.

Tietojärjestelmiä koskevat tekniset vaatimukset olisi laadittava siten, että yritykset voisivat halutessaan hyödyntää samaa järjestelmää toiminnassaan laajemminkin kuin ainoastaan toimittaessaan tietoja viranomaisille. Tietojenvaihdossa tavoiteltava on tilanne, jossa yritys voi asettaa tiedot saataville omaan ohjelmointirajapintaansa (application programming interface, API) ja antaa pääsynhallinnan avulla eri toimijoille pääsyn tarvittaviin tietoihin. Esimerkiksi viranomaisilla olisi siten pääsy niihin tietoihin, joihin niille on lainsäädännössä annettu oikeus päästä, minkä lisäksi toimija voisi antaa esimerkiksi kuljetusketjun osapuolille tai omille liikekumppaneilleen erilaajuisia oikeuksia saada rajapinnassa olevaa tietoa. Tämä mahdollistaisi myös sen, että tieto tarvitsee tallentaa vain kerran.

On jossain määrin epäselvää, edistääkö ehdotus tällaista laajempaa hajautettuun malliin perustuvaa sähköistä tietojenvaihtoa. Vähintään olisi pystyttävä varmistamaan, ettei siitä muodostu esteitä, minkä johdosta valtioneuvosto katsoo, että asetusehdotusta olisi syytä joiltain osin selkeyttää. Esimerkiksi ehdotuksessa ei suoraan mainita mahdollisuutta ohjelmointirajapintojen käyttöön. Asetustekstin pohjalta ei myöskään muodostu selkeää kuvaa siitä, millaista järjestelmäarkkitehtuuria tavoitellaan, ja tähän asiaan tarvittaisiin selkeytystä.

Oman ohjelmointirajapinnan käyttäminen mahdollistaisi yrityksille myös uuden palvelutarjonnan syntymistä ja lisää mahdollisuuksia paitsi sovelluksiin liittyvälle liiketoiminnalle myös liiketoiminta-alustojen kehittämiselle.

Ehdotettu sertifiointimenettely on yksityiskohtainen ja edellyttää Suomessa esimerkiksi uudenlaisen osaamisalueen kehittämistä. Tarvitaan tarkempaa arviota siitä, voisiko vapaaehtoinen sertifiointimenettely kannustaa yrityksiä riittävästi tuottamaan vaatimustenmukaisia ratkaisuja ja samalla toimittamaan kuljetustiedot viranomaisille digitaalisessa muodossa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä sitä, että sertifiointitoimintaa koskevat vaatimukset hyödyttävät suomalaisia yrityksiä, mutta eivät aiheuta niille ylimääräistä, kilpailukykyä haittaavaa hallinnollista taakkaa.

Lisäksi ehdotuksessa kiinnitetään varsin vaatimattomasti huomiota siihen, että vastaavaa työtä on jo tehty eri liikennemuodoissa kansainvälisellä tasolla, esimerkiksi tieliikenteessä Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomissiossa UNECE:ssä. Kuljetustoiminta on luonteeltaan lähtökohtaisesti kansainvälistä, minkä johdosta on syytä varmistaa, että EU:ssa tehtävät toimenpiteet ovat yhteensovitettavissa kansainväliseen standardointiin ja muuhun kehitystyöhön. EU:ssa ja kansainvälisessä yhteistyössä jo tehdyn työn hyödyntäminen on asetuksen täytäntöönpanossa järkevää. On tärkeää, että komissio vaikuttaa maailmanlaajuisesti aloitteellisesti eri kuljetusmuotojen rahtitietojen harmonisointiin sisältöjen osalta.

Komissiolla on ehdotuksen mukaan laaja delegoitujen säädösten anto-oikeus. Erityisesti edellä mainittuja näkemyksiä koskien hajautettuun malliin perustuvaa sähköistä tietojenvaihtoa, kansainvälisen lainsäädännön ja standardisoinnin hyödyntämistä ja hallinnollisen taakan välttämistä olisi syytä huomioida asetusehdotuksen toimivaltuuksissa liittyen delegoituihin säädöksiin. On myös huomioitava, että asetuksen soveltamisalan määrittäminen alemmanasteisissa säädöksissä ei lähtökohtaisesti ole asianmukaista, minkä johdosta asiaa on tarvetta selkeyttää. eFTI-alustojen ja palveluntarjoajien vaatimuksia koskevat artiklat 8 ja 9 ovat yleisellä tasolla pääosin perusteltuja, mutta jatkovalmistelussa on varmistettava, että ne voidaan toimeenpanna erilaisten toimijoiden tarpeisiin vastaavilla, teknologianeutraaleilla tavoilla lukkiutumatta käyttämään tiettyjä toimittajia. Sekä yrityksille että julkiselle hallinnolle on tärkeää selkeä ja ennakoitavissa oleva säädösympäristö, kun ne siirtyvät toiminnassaan digitalisaatioon ja niille tulee siitä kustannuksia. Toimeenpanosäädösten laatiminen ei saa tarpeettomasti myöskään hidastaa asetuksen voimaantuloa ja digitaalisen tiedonvaihdon käyttöönottoa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valtioneuvoston kirjelmästä ilmenevien perustelujen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan.

Valiokunta kiinnittää valtioneuvoston huomiota siihen, että asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille tarve eri kuljetusmuotojen rahtikirjojen tietosisältöjen maailmanlaajuiseen harmonisointiin. Ehdotuksen mukaan tietosisältöjen harmonisointi tehostaisi merkittävästi eri kuljetusmuotoja hyödyntävien kuljetusketjujen toimintaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto arvioi asiantuntijakuulemisessa tehtyä ehdotusta ja asian edistämismahdollisuuksia.

Valiokunnan lausunto LiVL 20/2018 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 25.9.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ari Jalonen sin
varapuheenjohtaja Markku Pakkanen kesk
jäsen Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Mia Laiho kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Jani Mäkelä ps
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Satu Taavitsainen sd
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula